

Ipítiani

Îtun **anaaé ké**waraa-yubaq Ipítiani-marupaq **Pó**roma **agatá**iye.

¹ maamin-áímmá kemá Póroma Ipítaini-marupaq-wayukama náayuwabi Îtuma Metáíyan-aama akoqnáá umá kéyaqtoraa-yubaq kágayaune. máqte-kayukabi Metáíyaqtaba abarokáq timá yiménúnnama minnýaba Áánûqtuma kemmá timátíkaiye.

² maamin íráqôn-aaimma ketibotáámá Áánûqtu ketáái uyátárai-nakoma Îtu Káríqtote yeqtôpake kuména maamin íráqôn-aaikaraq kaayoné-yátáákáráq yeqtôpake kúmîmma keráwáqá mayaígáae téq tímikaune.

³ Áánûqtuma ketáái uyátárai-nakoma Îtu Káríqtoni aboámá múte yauwí-náqiye. wemá anón-iraqo-qtataaqa keqtáámá umátikenataa minná wenáanimma keqtáábí wenôpake timátíkáitana kukáiyé.

⁴ Áánûqtuma maramá íma tarôq uréna keqtááyábá mamá wenáanikoni iyápó-annaraa umátíkaraiqtaae.

ketáámá Áánûqtuni ákái-yataaqa tirunóbáqá máinaboana ketáámá kúmikaraq otaakáráq íma wáimma-wayukaraa umá mánunatae.

⁵ Áánûqtuma wemá ákáitabae téna keqtáámá Îtu Káríqtoni-annabi pááq umátikenataa tiráiyé.

- 6 miráipoana Áánûqtuni íráqô-qtataaqtaba wenáwîqa yaaguyaqmá ónatae. maamin-íráqô-qtátááqá Áánûqtu ketáá paá timénataa wenáanima ákáin-iyapoma kuménata tíwáqnaa íyábá uráiyē.
- 7 Ítuma wemá puyénaboana wení naaemá aqtíma wemá ketáái táwí-meyamma mamá paá umátikenata íbêqa Áánûqtuma ketáái kúmiq-yataaqa mamá paá umáyikena miráiqtaba íbêq-awaataqa ketáái kúmiq-yataaqtaba íma puyónúnatae. Áánûqtuma keqtááyábá íráqôniq kéumatikaiqtae.
- 8 Áánûqtuma áa iténa maamin-íráqô-qtátááqá wemá paá tímikaiqtae.
minnáyaba anónna-anonna íma kanaaráq aménúnatae.
- 9 Ítu Káríqtoqtaba anaaékaqa keqtáámá wení aúpáq-yátááqá tiráátiraiqtae. minná
- 10 Ítu wení kanaamô pááq ínana wé mamá yabi íniye. máqte-qtataaqa mamá yorupáinana wemá ebíkáqá yabi íniye. wemá máqte-qtataaqa máqte-kayukagaraq Áánûqtuni márûpaqa maa-márágáráq wení náápaamma mamá yabi íniye.
- 11 wenamáa wení aúyánámmá waqména wemá áqnáabaqa akoqnáá-aimma keqtáámá Ítíráaeo-wayukabi timátikenataa móra tiwiráin-náqá wení Metáiyama keqtááyôpaq wemá timákaraiye.
- 12 miráitana ketáámá áqnáabaq-kayukama Metáiyaqtaba awétáá uráunatae. Áánûqtuma

keqtaáyábámá wení tágama-akoqnaa-yataaqa maa-márábí-káyúkámá yirááténa wemá miráigaae téna tiráiyé.

¹³ íbêqa keráwáqá náayuwabi ímo Ítiráaeo-wayukama wemá keráwákáráq tiwirániye. keráwáqá wení árain-aimma itéra maamin-áikómá kanaaráq pukáiyapike tiwíqtuwaniye. itéra “árain-aine” téraq min-áímmá yáqtokaae. Áánûqtuma wení awaaméqá keráwákáq maréna minná wení Aokaq-Áágómá akoqnáá-aikaraq téna timáyíkaraiye.

¹⁴ Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Áánûqtuni awaaméqá máena minnáyaba ketáámá mamá Áánûqtuni máqte-qtataaqa wemá akoqnáá-aikaraq wení waayúkabi téna matáunatae. Áánûqtu wení waayúkama ayúqma ánatayikena téna yeráwáqá wení tágama-akoqnaa-yataaqtaba wenáwîqa yaaguyabínoe.

¹⁵ miráiyaba keráwáqá uyátárai-nakoma Ítumma itáíq-itaiq umá yáqtóráama itareq keráwáqá mi-káyúkámá Ítun-aama waqma kéwaraa-kayukama tirummá yímêma itareq

¹⁶ minnáyaba aati-aatimá kemá Áánûqtukaq “tíkáiye” téq keráwáqtábá kétune. keráwáqtábámô nunamummá kéteqa

¹⁷ kemá ketáái anómma kateko-kétíbótáá wení Aokaq-Áágómá keráwáqá amiyátábá kétune. mirámô ínaqtaama keráwáqá áaimma yayuwé mi-qtátááqá Áánûqtuqtaba abarokáq aónanoe. miráinaq keráwáqá Áánûqtumma aanábóráá aónama minnáyaba keráwáqtábá kemá nunamupí kétune.

18 maénamo keráwáqá ítama arútátukera nóiqtaba Áánûqtuma keráwáqá yááyama minnáyabagaraq nunamupí kêtune. minná keráwákáráq Ítun-aama máqtemma kéwaraa-kayukagaraq wemá yááyama anón-apeqa anaaékaqa Áánûqtu kanaaráq yimíniye.

19 Áánûqtuma wení akoqnáágoma ketáágáráq máqtemma kéitaa-kayukayabimma anóniq umá wáíye. wení anó-akoqnaama kémayena

20 mimórá akoqnáánápó Áánûqtu Metáiyamma pukaípíke atínakaraiye. Áánûqtu Ítumma mamá ayáánurapaq wení yabíkái-marupaqa ákáráíye.

21 Metáiyama wenáwîqa máqte-kamaanikaraq abo máqte-naapaakaraq mú-maqma máíye. íbêqa máqte-kawaa-wayukagaraq máqten-akoqnaagaraq wenáménáápáq wáitana abo anaaékaqa mamá mimórá íniye.

22 Áánûqtu máqte-qtataaqa wenáménáápáqá aítaupi makáíye. Áánûqtu pááq umá wení tiwiránîn-naqa máqte-qtataakaq anón-naqa wekâqô itáíq-itaiq umá wárâa-kayukati aúrakaraiye.

23 maami itáíq-itaiq umá wárâa-kayukama yeráwáqá wenaúraa íyana wemá aqnókáá íniye.

maami itáíq-itaiq umá wárâa-kayukama Ítuma wenáagoma yetirunóbáqá ógikaiye. máqte-qtataaqa Áánûqtu tarôq umákainama máqtemma Ítu Káríqtoma ógikaae.

2

1 keráwáqá íma Ítiráaeo-annabike-kayukao, kúmiqa akátuwe Áánûqtuni ámáan-aimma akatépoaq

Áánûqtuni aúrakaq pukáa-wayukaraa umá máqe-uraae.

² naayóbáqá maa-márágón áaimma wakááne. Tááqtaama waátá-aaikoni kawáá-nákó maéna abo wemá waayúkama Áánûqtuni ámáan-aimma akáte-kayukama yeráwáqtí yúyánámmá Tááqtaama yabítiráiye.

³ naayóbáqá ketáámá máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq Tááqtaani aammá waréqtaa abo túgoma iqtábáé téqtaa miraráá uráunatae. túgoma wenápáqá koyágu-yayagu umá táwî-aimma pááq uráunatae. miráiqtaba Áánûqtuma keqtááyábágaráq aatáá tiwááguraiqtaae.

⁴ ááqibo

Áánûqtuni paru-yátááqá ôriq kéena wemá keqtááyábá ôrikaa umá kákaiye.

⁵ ketáái kúmiqtababoana anónná táwî-meyamma mamé yínaqtaa puyónúnataamanibo Áánûqtu wení tiwiránîn-naqa tímikaiqtaae.

abo minnáyabama wekáq náawabi warénama íbêqa wemá íma puyínîbo Áánûqtu ókaraq aúwaraimma wemmá amíniye. ítáaro. Áánûqtuni paru-yátááqtábábóana íbêqa ketáámá ítaa puyónúnatae.

⁶ Áánûqtu yagaroqtamá wení tiwiraín-náqá Ítute min-nákámá keqtááyábá naayóbáqá tirááye:

“anaaeékaq yemmá kerátámá atínikeka yabíkáin-akoqnaama Áánûqtuma yabíkái-marupaqa yiméyúye.” téta tirááyamma íbêqa pááq uráiyé.

7 miráitana Áánûqtu máqte-kayukati yináábútáabi yirááráómmá wení Íánatai-iraqo-qtataaqa yiráátiniye. minná wení íráqô-qtataaqa mimórá íráqô-qtataaqa wení tiwiráí-náqá Ítuma keqtáámá timénataa tiráátiniye.

8 keráwáqá wemmá itáíq-itaiq uráápoata Áánûqtuni íráqô-qtataaqa keráwáqtí kúmiq-yataapikekaraq puí-yátáápikégáráq tiwíkaiye.

Áánûqtuni íráqô-qtataakoma íma mayáiráké matááe. ímiye. Áánûqtu keráwáqá ákaq paá tímikaiye.

9 Áánûqtuni íráqô-qtataaqa anónnáma étama aarawaamá yetúyánápí “ketáái táaimma uyátáraiye” téta yetúma múte yauwínômanibo

10 Áánûqtu paá aá tiqtábá aúgeniq umátíkaraiqtaae.

ketáámá áaimma átáma Ítute mánae téqtaama íráqô-mayaimo Áánûqtumma ákáinaikaa umá maami-máyáímá aúyaqtikaraiqtaa íbêqa mayánatae.

11 túyánámmá itáaro. keráwáqô matíkaraamma Yéqtaaeo-wayukamoe. mi-káyúkámá íma Ítíráaeo-wayukae. Ítíráaeo-wayukama yeqtúma waayúka iyáákaq káráma yemá keráwáqá íma kárata-kayukama tááyaraae.

12 taákaq máráaro. naayóbáqá kerawáqá Ítíráaeo-annabike Ítuma Metáíyanopake nékaq máqe-uraae. máqte-kayukama yeqtí aúkápíke Ítíráaeo-wayukama Áánûqtuma timáyíkaraimanibo keráwáqá mi-kánááráqá Áánûqtuni timú-timun-aimma Ítíráaeo-wayukate wení akoqnáá-aikaraq keráwáqá íma

yaímma káyainaae. keráwáqá íma móra-yataakaq
awé uréq abo íma Áánûqtunnama máqe-uraae.

¹³ miráimanibo íbêqa Áánûqtuni aara iyápóraa
umá mááe. Ítuni naaénápó keráwáqá yabititaq
Áánûqtuni waaqókáq irááe.

¹⁴ mirá téqtaa kétunatae.

Ítu Káriqtoma kaayoné-yátáákón áaine.

miráitana wemá Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-
wayukagaraq mórabi mamá áíkuyikaraiye.

Yéqtaaeo-wayukagaraq Ítiráaeo-wayukagaraq
yeráwáqtí aúkáapimma naayóbáqá kurumá
íma kanaaráq aónai-kuruma Ítuma íbêqa mi-
kúrúmmá yawarápatukaiye.

wemá yeráwáqtí kaayoné-yátááqá aúkáiye.

¹⁵ wemá pukáimma Ítiráaeo-wayukati anón-
nakoni ámáan-aimma wemá yawarápama
ánatatukaiye.

wemá Ítuma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukati
aúkáapi kaayoné-yátááqá mamá yíkaraiye.

wemá aúgekaa-kama tarôq uréna íma kaayaqíbo
kímora tarôq éna pááq uráiye.

¹⁶ kaapaq-yátáq wenaúma keqtááyábá tiména
Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq
móra-yubi yíkaraiye. miráitana ketáámá
máqtemma Áánûqtu tiwíkai-kayukatae.

Ítuma yeráwáqtí kaayoné-yátááqá aúkáiye.

¹⁷ wení kumína-kanaaraq íráqôn-augen-aimma
mayaína minnáe. keráwáqá Yéqtaaeo-
wayukama Áánûqtuni népaq-awaataq máqe-

uraamanibo ketáámá Ítiráaeo-wayukama
Áánûqtuni waaqókáq máqe-uraunatae.

Áánûqtuni kaayoné-yátááqá máqtemma keqtaábí
maména tímikaiqtae.

18 Ítu Káríqtoma keqtaábí kuménataaboana
keráwáqá Yéqtaaeo-wayukagaraq ketáámá
Ítiráaeo-wayukagaraq mimórá-Áókáq-
Áágómá mamá matéqtaa ketibotáámá
Áánûqtunopaqa yagaroqtamá kanaaráq
yenúnatae.

19 miráinaq keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama íma
namuq-wáyúkáráá umá káqo-kayukati marabáqá
mááe. ímiye. íbêqa keráwáqá yabíkái-qtataakoni
aménáápáqá keqtaáráá éq keráwáqá Áánûqtuni
ánná-wayukaraa mááe.

20 naakáá umá Áánûqtuni timákai-kayukagaraq
wení amuné-wáyúkágáráq yeráwáqá mitáyaraa
umá máawaq keráwáqá mitáyaraa umá mááe. min-
nákóní ábomma Ítu Káríqtoe.

21 Ítuma ábokaa kéiteqtaa ketáámá wekáq
timammá amúnanataa wemá keqtaá máqtemma
yagaroqtamá tíkaraiqtae. miráitaqtaa ketáámá
yagaroqtamá Áánûqtuni aokaq anó-monoq-nakaa
kéunatae.

22 Ítuma keráwáqnápó anó-monoq-namma kéitana
Áánûqtuni Aokaq-Áágómá min-ánó-mónóq-náúpáq
kémaiye.

3

1 kemá Póroma keráwáqá Yéqtaaeo-wayukataba
ánná-naupaqa máune. keráwáqtábábóana Ítu

Káriríqtoma kemmá ánná-naupaqa tiyúkaiye.

² é paámi itéq kemmá Áánûqtuma yaímma wení íráqô-qtataaqa tímíkaiqtaba tíwáqnaa ónúne.

³ paá min-áúbábí áqa agayéq kemá timá tímikaunama Áánûqtuma wení aúpáq-yátááqá tiráátiraiye.

⁴ min-áúbámá yoraúma itéq kemô áaimma átáma itánúnayaba Áánûqtuni aúpáq-yátááqá wení timákarai-naqtabae.

⁵ naayóbáqá máqe uráá-kayukama min-aúpáq-yátááqtabá íma ítaraane.

miráimanibo íbêqa Áánûqtuni aokaq timáyíkarai-kayukagaraq wení amuné-wáyúkágáráq Áánûqtuni Aokaq-Áágómá yiráátiraiye.

⁶ min-áté-áímmá minnáe. min-ánó-qtátááqá Ítuma pááq umátíkaraiqtaayaba Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtunopake keqtáaráá umá kanaaráq mayánóe. yeráwáqá mimórá-ánnámá ketáátê mááe. máqten-arain-aimma Áánûqtu akoqnáá umá timá tíkaraiqtaama yemá ketêtaa íbêqa kanaaráq mayánóe.

⁷ Áánûqtuma kemá Póromma mamá mórama wení timáyíkarai-kayukabi tíkaraitaq miráipoaq átê-wataama Ítuma keqtááyábá umátíkarain-aimma kêtune. Áánûqtuma wení íráqô-qtataapike yaímma tíména wení akoqnáágo kepí mayaí kémayaiye.

⁸ kemá Áánûqtuni waayúkama yeráwápíké anómma íma máune. ímiye. kemá paá yinaaé kéune. miráimanibo Áánûqtu kemmá máqte-kayukabike yabititaq minnáyaba timuqá kémaraune. kemá

Yéqtaaeo-wayukama abarokáq timá-yimikaae téna kateko-yátááqá Ítu Káríqtoqtaba kemmá Áánûqtuma timátíkaraiye. mi-kátékó-yátááqá Ítuqtaba uyátá-maqma anómma wáipoata ketáái watáayaba minnáma íma kanaaráq tenúnatae.

⁹ Áánûqtu wení aúpáq-yátááqtabá kemá máqten-aayapaq-wayukama timá-yimikaae téna kemmá timátíkaraiye. naayóbáqá maamin-áúpáq-yátááqá máqte-kanaaraqa Áánûqtuni aúyánápí aúyoqma wáqe-urena wemá máqte-qtataaq tarôq urái-nare.

¹⁰ miráimanibo wemá íbêqa akoqnáá-wayukagaraq náápaa-kayukagaraq ketáámá Ítun anaaé kéwarauna-wayukanapo yemmá wení itaí-yátááqá kéyiraatiye.

¹¹ maa-márámá íma tarôq uréna Áánûqtuma nói-qtataarabi maa-márábímmá pááq íniye téna aúyánámmá ítaraiye. íbêqa wemá abarokáq ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoma wení mayairáké mamá pááq kéiyé.

¹² íbêq-kanaama ketáámá náayubi Ítu Káríqton-aama wáráanna-wayukataama Áánûqtute watáá-wataa kanaaráq tenanatóá Áánûqtu keqtaámá ítátikaniqtae.

¹³ abo kemá kaarabútimo wéqo tútiqo matáunayabamibo keráwáqá Ítumma íma ayuwéraq yáqtóráaro. kemá maami-tútíq-yátááqtabá keráwáqá uyátá-maqma akoqnáá ígáae téqa kémayaune. keráwáqô akoqnáá umá máiyana Áánûqtu keráwáqtabá amuqá matikániye.

¹⁴ ketibotáámá Áánûqtuma wení aúpáq-aúyánámmá kemá túyánámmá kéiteq wekáq

tiraayutaúmmá káyaone.

15 máqten-annama maa-márábikáráq Áánûqtuni márûpakaraq yeqtíwîqa yeqtí náápaakaraq Áánûqtuma yímikaiye.

16 Áánûqtuma wení akoqnáábike tirunóbáqá wení Aokaq-Áágómmá mayaígáae téqa keráwáqtí tíyaqa akoqnáá umátikeq minnýaba nunamupí keráwáqtábá kétune.

17 Ítumma itáíq-itaiq umá mái-yataaqa yáqtoraijaae téqa Ítuma tirupi máetaq minnýabagaraq nunamupí kétune. yaayánûkoma marabí wiqména kúmikaa umá keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátáákómá miráuma Ítuni akaí-yátáápáqá wiqmá kumíniye.

18 Ítuma náaraq umáwabi méyábáq uyáténa mémánóbáq kubaúma keqtaáyábámá kákaitaq keráwáqá minnýábá ítama tágaigaae téq nunamupí kétune.

19 ketáámá wení akaí-yátááqtábámá íma ítátuweqtaamanibo wenáaimma tíménaqtaa ógiqma mayaígáae téqa keráwáqtábá nunamupí kétune.

20 Áánûqtuni akoqnáá-yataakoma ketáábímmô kéinanama maamin-ákóqnáá-yátááqá mú kéuyatamaqtikainanataa ketáái túyánákáráq ketáái inaa tí-yátáákáráq uyátá-maqma íniye.

21 ketáámá Áánûqtuni ánnábike-kayukama Ítu Káríqtoqtabama wekáq “tíkáiye” téqtaa wenáwîqa aati-aatimá matúq-matuq umá múte kéyauyunatae. áre.

4

1 kemá Póroma waayúkati yúrakaq itó-uma

Îtuqtaba abarokáq timá yímikaunayababoaq kemá ánná-naupaqa paá máune. miráimanibo keráwáqá maamirái-qtataaqa Îtumma akáinaiq kéiyaq kemá minnýaba tikaíkáae téqa kétune.

² abo íma otaa-káyúkaráá aúráaro. kaayoné umá máaro. yaímma-wayukamo íkarutaiamma paá yeráwáqá yíkáaro.

³ keráwáqá kaayoné-yátááqá anónna-anonna yiméra mórabi Áánûqtuni Aokaq-Áágóni aménáápáqá paá máero.

⁴ ketáámá mimórá-túyáwáákáráq mimórá-Áókáq-Áágópí kémaunatae. kímora íma aónarauna-yataaqa awé ónúnayabataa Áánûqtu táayaraiye.

⁵ kímora uyátárai-naqa ketáámá matéqtaa ketáámá máqtemma wekáq tirummá kámunatae. ketáámá máqtemma móraiq umá Áánûqtuni Aokaq-Áágógáráq kéberaunatae.

⁶ ketáámá mimórá-kétíbótáá máiye. wemá Áánûqtuma máena káqomma akoqnáá-naqa wekáá umá íma máiye. wemá uyátá-maqma máqte-qtataakaqa máiye. wemá keqtáábí máipoata káqo-kayukama wení akoqnáágomma ketáái mayaíbi yemá káonae.

⁷ Áánûqtuma tirááténataa wemá keqtááyábá ôriq umá ákáitana Îtu Metáiyamma tímikaiqtaa.

⁸ Áánûqtuni aúba-wannaagoma maará kéliye:

“wemá uyéna ánná-naupake-wayukama taígani kuyátúrena waayúkaraq amuq-yatááqá yímikaiye.”

mirá téna Tébitini ibí kéliye.

⁹ abo wemá meyábáq utáiyē. min áaimma yaímma-kanaama maa-márábí máqe-uraiye.

¹⁰ min-nákómá kukáimma wemá mimórá-nákómá anaaékaqa utáiyē. weni náapaamma maa-márábí-káyúkámá yiráátiniqtaba wemá utáiyē.

¹¹ wemá wenamáárîq téna “keráwápíkē yaímmama timáyíkarai-kayukama maíyata abo yaímmama Áánûqtuni amuné-wáyúkámá maíyata ínoe.” téna “yaímma-wayukama waayúkati yúrakaq ító-uma máeta átê-wataama tînô-kayukama maíyata ínoe.” téna “yaímmama yirááti-wayukama maíyata ínoe.” téna tiráiyē.

¹² waayúkama yokaa umáyikai-aimma uyátárai-nakoqtaba mirá-umatikanoe. maami-máyáímá nóinabiyo? mi-máyáímá minnáē. Ítu Káríqtoqaq yirummá améta taígani-kayukama kuyátúmeta yíwáqnaa umá yeqtí itáíq-itaiq í-yátááqá akoqnaá umáyikanoe.

¹³ maami yirááti-wayukati watáanapo kétimati-miyanataa Áánûqtuma keqtáámá wenáanikomma aónayaba tiráátiniye. wekáq ketáái itáíq-itaiq í-yátááqtábá yirááti-wayukati watáagoma tíwáqnaa ínîqtae. mi-kánáámá ketáámá yagaroqtamá álkuiyona-yupaama mi táoqa Áánûqtuma keqtáámá timátimiq-timatimiq umá kétiraatinanama ketáái tirun-íyápógómá itóqma Ítu Káríqtoni áaimma mayéna anóniq íniye.

¹⁴ mi táoqa ókaraq iyápóraa ketáái túyánákómá íma wániye. mi táoqa uwáágoma yaayánama waéránikaa umá ketáámá káqo-kaqon-aiqtaba íma waéránátae. ímiye. ketáái tirun-íyápógómá itóqma anóniq ínataa táwî-wayukati makáqma

aónai-yataakaraq kaaqaari-áikáráq ketáámá íma itánúnatae.

¹⁵ ímiye. aaqáo. miráimanibo ketáámá árain-aimma téqtaa Ítuni akaí-yátáákáráq óq-wayukayaba tikánîqtae. miráinaqtaa ketáámá itóqma Ítun aúyawaakaa onanataá wemá aqnókáá íniye.

¹⁶ Ítuma íbêqa máqtemma wekáq itáíq-itaiq umá máa-kayukama yagaroqtamá wenaúyawaakaa umá aráápayikanena kéiyee. máqten-aayapaq yabíkéna móra-mora-aukapakemma weqtábá-weqtaba akaíyátábá Ítumma yokaa kéumakaae.

¹⁷ íbêqa akoqnáá umá uyátárai-nakonopake timá-timune. keráwáqá Yéqtaaeo-wayukaraa umá yeqtí aíbôq-yuyanakaraq íma máaro.

¹⁸ yeqtí yúyánámmá paá kumayupí wáiyee. yemá koáráaq-wayukaboata Áánûqtunopake nékaq mááe.

¹⁹ yeráwáqá máqte-tawi-kiyaamoq-yataaqa tarôq kéeta minnýaba íma yigaaebí kémaraae.

²⁰ maamirá-qtátáákáá-qtátááqá Ítuma Metáiyama wenôpake keráwáqá íma ítaraae.

²¹ ímiye. keráwáqá Ítun-aama kéitaawana wemá árain-iraqo-qtataaqa keráwáqá tiráátiraiye.

²² keráwáqti naayón-ááímmá keráwáqti túgoma ákáin-aakaraq naayó-páái-únákáqtóráá umá tiwáábáq kabiraimmá maamirán-ááímmá keráwáq paábaq matúwáaro.

²³ minnámo matuwéqa aúgen-unakaqtoraa umá aúge-tuyanakaraq aúgen-aakaraq kúberaaro.

²⁴ mirámô éqa káqomma íraqô-kanokaa umá kúberanoe. aúgemma káqo-naqa aúqma keráwáqti táaimma aokariq umá kateko umá Áánûqtun-

aaikoraa umá waíno.

²⁵ miráinaqa kaaqaari-áímmá ítero. aati-aatimá pááq ínî-qtataaqtaba árain-aimma tero. ketáámá mimórá-túgóni waayúkaboqtaa wenamí-kenamin umá paá árain-aiqtaa tennatao.

²⁶ abo keráwáqá tíyámma ínaqa íma kúmiq-yataariq oro. abo íma tíyámma yuwákaiyana waíno, ímiye. mimórá-yúpáámá aabaúmá íma kupékainaqa

²⁷ abo tíyámmo íq-ia kéiyamoena Tááqtaama tirunóbáqá yaberániye.

²⁸ keráwáqtí aúkápíke móra-nakoma moyá-nákómá máqe-urenama íma ókaraq moyámmá mayaíno. íma miráinimanibo wemá mayaí ko mayaíno. wení ápéqtaba kamáa káena mayaí kémayena anaaékaqa móra-yataaqa íma makáiya-kayukama yemmá kanaaráq yíwáqnaa íno.

²⁹ tóyaupíke táwî-aimma íma yuwákéraq tero. miráimanibo paá mi-kátáámá waayúkama umá yíqtaaiq ínîn-aimma tíyana keráwáqtí táagoma yemmá íraqôniq umáyikaniye.

³⁰ Áánûqtuni Aokaq-Áágómmá ummaa-yátááqá íma áméro. keráwáqtí matúq-matuq umá táí-meyakaraq puí-yátáákáráq mipíkemma keráwáqá Áánûqtuma tiwíkaitana wení Aokaq-Áágómá keráwáqtí tiwiráí-yátáákómmá káraapaiye.

³¹ táwî-toiqa makéq máqten-aimma temmá paábaq iyaabótúwáaro. íma tíyan-aimma aayaqtáá umá téraq káqo-kayukayaba mamá táíq umáyikai-tuyanamma íma ítáaro.

³² anónna-anonna umá íraqôniq oro. anónna-anonna tíyaqa áméro. abo taákaq oro. Ítuni áwîkaq Áánûqtuma keráwáqtí otaammá paábaq

matukáiqtaba keráwáqá miraráá umá anónna-
anonna otaammá paábaq matúwáaro.

5

¹ aboámá wení iyápó-annama yíkainiq umáraa
Áánûqtu keráwáqtábá kákaiye. keráwáqá wení
iyápó-annaboq wenáaikka umá keráwáqtí táaimma
mamá pááq oro.

²⁻³ Ítu Metáiyama keqtáá tirááténa ákáiniq umá
keráwáqá káqo-kayukayataba tikaíno. minná Ítu
Metáiyama keqtááyábá ákáitana wenaúwaraimma
tínikaiqtaae. Ítiráaeo-wayukama yeráwáqtí kúmiq-
yataaqtaba móra íráqô-kamma ikámma Áánûqtukaq
ámikaane. íbêqa ketáái kúmiq-yataaqatabama
Ítuma ketáái amí-yátááqá Áánûqtukaq máqe-urena
Áánûqtu min-ámí-yátááqtábá amuqá makáine.

keráwáqtí aúkápimma kebó-yátááqátábá káqo-
kayukati máqte-qtataaqtaba túranannama aiyábámá
maami-kááyáq-yátááqtábá íma tero. Ítumma
waráiya-kayukama maamirái-qtataaqtaba íkéte.

⁴ kebó-áímmá aábê-aikka umá ítero. ímiye. paá
keqtóyauqa ógaaqma Áánûqtuqtaba “tikáiyé” tero.

⁵ maaminnáyaba taákaq máráaro. maa-
káyúkama kebó-yátáárîq kéo-kayukagaraq káqo-
kayukati minnáma máyáa-qtataaqtaba yúrananna
káa-kayukagaraqa yeqtí anónnáma Áánûqtuni
tiwiráí-nákómá yabíkái-marupaqa íráqôn-apeqa íma
wániye. yemá miráuma waayúkama yeqtí kamuqá
óqtakakenabi yaataké tarôq umáka-qtataakaq kéita-
kayukaraa mááe. yemá máqtemma Áánûqtuma

yabíkái-marupaqa íma uyáberanobo Áánûqtuma yemmá anaaépariq umáyikaniye.

⁶ yaímma-wayukama yeqtí kaaqaari-áímmá keráwáqá íma iyuwáiyata makáqma aónaaro. mi-káyúkámá maami-táwí-yátáárîq kéiya-kayukama Áánûqtuni áyámma mayánóe.

⁷ keráwáqá nékaq maamirá-káyúkábíkémhá máero.

⁸ naayóbáqá keráwákáráq kumayuq-yátáákáráq táwî-yataakaraq tirunóbáqá wáqe-uraimanibo íbêqa uyátárai-nakoma tirunóbáqá máitaq abo keráwápí ómmá ógiqma mááe. miráuma ókón áráakaa umá máaro.

⁹ ókómmá máqten íráqôn-aaikaraq arupú-aaikaraq árain-aaikaraq abarokáq mamá pááq kéiyee.

¹⁰ nói-qtataakoq uyátárai-nakomma amuqá kémarakaiyaa minnáyaba abáá oro.

¹¹ mi-qtátááqá waayúkama kamayupí kéo-qtataaqa keráwáqá tinaaémma umáyíkáaro. miráimanibo keráwáqá yiráátero. yemá otaammá kúyo-kayukama mááe.

¹² táwî-yataaqa waayúkama kumayupí aúpáq oqtábá paá watáayaba kemá tigaaeyô kêtune.

¹³ ópí maami-táwí-yátááqá aónama kétageta kanaarâq aónáiyana paábaq kumayukoráá umá koínanama ókómó anónaraq wení márûqa kémayaiye.

¹⁴ miráipoata maan-áímmá ten-áímmá kéitaunatae.

“keráwáqá túmô wáe-kayukao, itó-oro. pukáapike itó-magiyana Metáiyama ómmá timíniye.”

téna Áítáíya Áánûqtuni amuné-nákómá naayóbáqá agatáine.

15 abo keráwáqá nói-qtataaqtababi ommá atéráaro. íma aíbôq-tuyanakaraq mánomanibo aá itaí-wáyúkáráá umá máero.

16 íbêq-yupaama táwî-kanaaboq keráwáqtí túwaraa-kanaama yabíqma arutéraq íma táwî-táwî oro.

17 íma aíbôq-yataariq ínômanibo uyátárai-nakoni aúyánámmá abáá umá pááq oro.

18 íma aíbôq-nomma néraq neginaagí ínômanibo Áánûqtuni Aokaq-Áánápó mamá ógiraaro.

19 keráwáqá mi-qtátááqá uyátárai-nako Áánûqtuma káqo-kayukayaba umáyikena keráwáqtábágáráq umátikena i-qtátááqtábá ibí anónna-anonna umá tíq-tiq oro. nunamummá ibí tero. uyátárai-nakokaq tirukakékáráq imá tóyaupikemma kaapáúpikeraq tero.

20 ketáái uyátárai-nako Ítu Káríqton áwíkaq ketibotáama Áánûqtukaq “tíkáiye” téraq máqte-qtataaqtaba oro.

21 Ítu Káríqton-aama kéitera q keráwáqá móra-mora-yuma weqtábá-weqtaba umá yetiménáápáq máero.

22 aaragô, keráwáqá uyátárai-nakon áama wáráanikaa umá keráwáqtí tiwaiqmaáti yáama wáráaro.

23 ketáámá itaíq-itaiq umá kéuna-yutaama Ítu Káríqton aúraa umá máunanataa wemá aqnókáá máitana miráráá umá ánáakoma aúráitana wenawaikómá aqnókáá umá máíye. aamô itáa-kayukama Ítun aúraa owana wemá yemmá pukáapike kéyiwiraiye.

24 Ítun-aama itáa-kayukama wení náápakoni aménáápáqá mááe. miráráá umá ánáakoma

wenawaikóni náápaakoni amenáápáq máiyē.

²⁵ yiwaikô, Ítu Káríqtoma wekáq yirummá ámê-kayukayaba ákáitana yeqtábá pukuráiyē. miraráá umá keráwáqá yiwaiqmááqá keráwáqtí tínaaqmaataba tikaíno.

Ítu Káríqtoma wekáq yirummá ámê-kayukayaba pukéna

²⁶ wení watáanapo mamá aokarîq umáyíkaraiye. yeqtí kúmiq-yataaqa paábaq kématuwena tete umáyíkaraiye.

²⁷ miráuraiqtaba wení waayúkama anaaékaqa wenaúrakaq kanaaráq itó éta yemá tágaginoe. unáákáqtôraq paaigómá kááraa-kaaraa íéna íma kaabú-káábú iníkáá umá wení waayúkama tágaginoe.

wemmá wáráa-kayukama aokarîq éta máqten-otaakaraq íma waínna miraráá-kayukayaba Ítumma kákaiye.

²⁸⁻²⁹ yiwiqmááqá yeráwáqtí yúyaba yíkáiniq umá mórai q umá yetináaqtaba yikaíno. máqtemma yetúgoma íma kéyiwaagoe. ímiye. abo aáwaaqa améta íráqôni q umá kéyabiye. miráuma móra-nakoma wenamáárîq wetábá ákáiniq umá wenánáakoqtaba akaíno. ánibo Ítuma wenaúgaraq kéyabiye. wenaúma nóinabiyo? ketáámá wekáq tirummá amúnna-wayukataama wanaúma máunatae.

³⁰ ketáámá Ítu Káríqton aúma máqte-tuyawaaqa máunatae.

³¹ minnáyaba Áánûqtuni aúba-wannaabi kétiye: “waagómá wenanóboama kéiyuwena wenánáakote yagaróqtániye.

maa-kááyáq-nákámá mimórá-yúmá auráyóye.”

téna Mótetima Áánûqtuni aúba-wannaabi agatáine.
³² maamin-áímmá aúpáq áaikaraq wáiyé. móra-nakoma wenánáakote kétébo aúpáq-áímmá mirá téna Ítu Káríqtoma wení anaaéma kéwaraa-kayukayaba kétiye.

³³ miraráá umá keráwápíké móra-mora-nakoma wetábá ákáinikaa umá ánáakoqtaba akaíno. ánáakoma awaikón áama yaaguyaqmá itaíno.

6

¹ iyápô, uyátárai-nakon-aama kéwareraq keráwáqtí tinóboyuti yáama wáráaro. minnáma aanaúramma paá wáiyé. naayóbáqá Mótetima maará téna agatáine:

² “keráwáqtí tinóboyuti yáama yaaguyaqmá itáaro.” minnáma áqnáabaq ámáan-aimma timá móra akoqnáá umákain-aimma Áánûqtu timá tímikaiye. minnáe:

³ “miraráá íyana máqte-qtataakoma íráqôniq umáqtikainaq maa-márábí ayáqtáá-yupaama mánoe.”

téna Áánûqtuma timá akoqnáá uráine.

⁴ yiboáo, íma keráwáqtí iyápóma mamá áyámma í-yátáapí aúqyíkáaro. ímibo keráwáqá uyátárai-nakoma tiráatinikaa umá keráwáqtí iyápóma yiráátero. yemá táwî-otaama kéguiyamma yemmá táí-meyamma yímero. keráwáqá mirámô éqa yemmá anaúrakaq mamá yiráátimayikanoe.

⁵ mayái-wáyúkáo, keráwáqtí kawáá-wáyúkátí yáama wáráaro. tirukaké yáama yaaguyaqmá wáráaro. keráwáqá Ítu Káríqtokaq mayái kémayeraq

miraráá umá keráwáqti kawáá-wáyúkáráq mayái yikáinaiq umá íráqôniq umá máyáaro.

⁶ móra-nakoma íma yabíkáinaq keráwáqá aati-aatimá íráqô-mayaima máyáaro.

⁷ keráwáqá paá waayúkayaba yimuqá marakaí-máyáimá íma mayánômanibo uyátárai-nakoqtaba amuqá marakaí-máyáimá máyáaro.

⁸ taákaq máráaro. íráqô-qtataariq keráwáqá kéomma mimórá-yátááqá anónnáma uyátárai-nakonopake mayánóe. maamin-áímmá máqte-kayukayabama áraíne. mi-máyái-wáyúkámá ápéqa máyáakaraq mi-máyái-wáyúkámá íma ápéqa máyáakaraq máqte-mayai-wayukayabama maamin-áímmá áraíne.

⁹ kawáá-nákô, keráwáqti mayái-wáyúkáyábámá móraiq oro. keráwáqá yemmá íma ikatí-áímmá tero. taákaq oro. uyátárai-nakoma Áánûqtuma yabíkái-marupaq wemá yeráwáqti uyátárai-nakaraq keráwáqti uyátárai-nakaraq mimórá máena wenaúrakaqa paá-wayukagaraq anó-kayukagaraq íma mááe. ímiye. máqte-kayukama mimórá-áúyánákáq kéyainaiye.

¹⁰ keráwáqti tébakaq-kanaama maa-márábímmô máeqa uyátárai-nakoqtaba akoqnáá-wayukama aúráaro.

¹¹ keráwáqti akoqnááma uyátárai-nakonopake máyáaro. wení akoqnáárake matéqa weyukáá mayéq keráwáqá Tááqtaama makáqma yabitiné innayaba keráwáqá akoqnáá umá kanaaráq itóinoe.

¹² ítáaro. ketáámá íma waayúkate ááiqa kéunatae. ketáámá maa-márábímmá anókogaraq yeqti náápaakaraq kumayupíqtábá ááiqa kéunatae. ketáái

ááiqa waátáma ketúrapike íma kanaaráq káonetaa yetê ááiqa kéunatae.

¹³ mirá kéibo Áánûqtun áaimma weyukáá mayéraq mi-táwí-kánaámá yínnama keráwáqá imaamu-wáyúkáráá umá kanaaráq itó éq íma yawautínoe.

¹⁴ miráuma keráwáqá itó umá imaamu kuyéqa Áánûqtuni árain-aimma tímûranna kuyéq wení arupú-yataaqa títaaraq tiraaqá kuíyana waátá-akoqnaagoma keráwápímmá íma kanaaráq kobérániye.

¹⁵ maami íráqô-kataama kaayoné-yátááqtábá aítauqo ánáakuyonaikaa umá mi-kátáámá taákaq máráaro.

¹⁶ maamirá éq keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa túbáqá keráwáqtí weyukóráá umá akoqnáá ina q itó oro. keráwáqtí uyátá-maqma itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa Tááqtaama uyátanena ínnama aúyaqtikaniye.

¹⁷ keráwáqá pukáapike atóbatikaniqtaba Áánûqtu akoqnáá umá timá-timena maamin-áímmá yaqtóráaro. maamin-aráín-áímmá tiqnókáq kámokaa kúbereq abo tokóruraa-puma múte yaúyoro. keráwáqtí tokóruraa-puma minnáe. Áánûqtun-aama Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tímikaiye.

¹⁸ nunamummá tíq-tiq oro. nunamummá kéteraq Áánûqtuni Aokaq-Áágómá ayuwáiyana keráwáqá nóin-ainabi tínômma tiráátiniye. nunamummá kéteraq túbanaaq umá yokaa umá máero. máqtemma itáíq-itaiq kéo-kayukayabagaraq

¹⁹ keqtábágáráq nunamummá tíq-tiq oro. kemá tóyauqa ógaraananama Áánûqtuma árain-

aimma arupú-aikaraq timínîqtaba minnýayaba nunamummá tero. kemá itó-uma waayúkati yúbáq Áánûqtuni aúpáq-yátááqá wení Metáíya Ítuqtaba tenúnnayaba Áánûqtukaq nunamupí timá áméro.

²⁰ kemá waayúkati yúbáq kéteq ikatíq íma ónúnnayaba minnýabagaraq nunamupí tero. miraráámô Ítu Káríqtoqtaba tiráunaboaq íbêqa kaarabútibi akoqnáá-annanapo (téininapo) atáá umátíkáawaq máune.

²¹ Tíkikati wemá min-áúbá-wánnáámá keráwáqtôpaq maména wíniye. wemá ketí máqte-qtataaqtaba kemô únnayaba móma timá-timiniye. wemá ketáái íráqô-tibaqawaaraa-naqa máena wení mayairáq uyátárai-nakoqtaba yáqtoqma akoqnáá kéiyé. wemá máqte-qtataaqa maabáq wái-qtataaqtaba timá-timiniye.

²² keráwáqá keqtaáyábá itánôqtaba keráwáqtí tíyaqa umá tíqtaaiq Ínîqtaba wemmá timákaraune.

²³ maami kaayoné-yátáákáráq akai-yátáákáráq ketibotáá Áánûqtuyaa uyátárai-naqa Ítu Káríqtogaraq yeqtôpake kéitaq keráwáqá mayaígáae téq kêtune. keráwáqtábá itáiq-itaiq umá yáqtorai-yataakaraq ketáái máqte-tibaqawaaraa-kayukagaraq mayaígáae téq kêtune.

²⁴ keráwáqá keráwáqtí akai-yátááqá uyátárai-naqa Ítu Káríqtokaq íma aúyatikeq keráwáqá máqtemma Áánûqtuni íráqô-qtataaqa mayaígáae téq kágayaune. kemá Póroe.

áugen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84